

Renzo Gerardi. *Ministeri dei laici e sacramenti*. Roma 1980 ss. 181. Editrice Rogate.

Jedną z głównych myśli przypomnianych i wypunktowanych przez Vaticanum II jest zagadnienie kapłaństwa powszechnego. Interesujące jest, iż w konstytucji "Lumen gentium" przed omówieniem kapłaństwa sakramentalnego, życia zakonnego oraz laikatu najpierw zostało zaprezentowane powszechne kapłaństwo ludu Bożego. Jednak w teologii moralnej idea ta nie znalazła, jak dotąd, wyraźnego odbicia, poza pojedynczymi i sporadycznymi szczegółowymi wspomnieniami.

W wydanej ostatnio książce "Ministeri dei laici e sacramenti" Renzo Gerardi podjął próbę ukazania relacji między ministrami laikatu wpływającymi z kapłaństwa powszechnego a sakramentami. Praca ta ukazała się jako tom pierwszy nowej serii "La nuova alleanza redagowanej przez Centro Eucaristico di Ponterancia.

Książka oprócz wprowadzenia /s. 5-6/ zawiera 12 rozdziałów, które prezentują główne idee poruszonej problematyki. Zagadnienie teologii laikatu i kapłaństwa powszechnego zostało już omówione w nowszej eklezjologii /np. J. A. Möhler, M. J. Scheeben/ oraz w nieco późniejszych wypowiedziach papieskich /np. "Mystici Corporis", Mediator Dei"/. Jednak szczególnie przełomowe wydaje się być wydanie pracy Y. M. J. Congara "Pour une theologie de l'Eglise" /Paris 1937 s. 7-12/. Po takich, generalnie ukazanych przez autora, etapach przygotowawczych naukę tę podjął i rozwinął Sobór Watykański II, i to w bardzo wielu dokumentach /s. 13-19/.

Następnie w dwu pierwszych rozdziałach autor ukazuje bardziej teologiczne aplikacje. Zasadniczo nauka o powszechnym kapłaństwie ludu Bożego opiera się, na relacji kapłaństwa

i ministerium Chrystusa oraz ministerium Kościoła /s. 21-37/. Te dwa fundamentalne odniesienia kapłaństwa stanowią istotne znamiona całości życia moralnego każdego chrześcijanina w realizacji zbiorowego i indywidualnego powołania. Pewnym uzupełnieniem tych prawd jest omówione w następnym rozdziale zagadnienie ministeriów w Kościele i ich charakteru sakramentalnego /s. 39-43/.

Kolejne rozdziały poświęcone zostały relacji poszczególnych sakramentów do ministeriów. Chrzest w odniesieniu do życia moralnego chrześcijanina musi być rozpatrywany w kontekście ministerium Chrystusa. Kościół jest ostatecznie wspólnotą ochrzczonych. Te fakty teologicznomoralne chrztu stwarzają bez wątplenia określone obowiązki życiowe /s. 45-60/. Bierzmowanie pojęte jako sakrament inicjacji powinno być rozpatrywane w kontekście daru Ducha. Taka płaszczyzna - zdaniem R. Gerardi - pozwala bardziej jasno dostrzec całość ministeriów kościelnych w całym ich bogactwie /s. 61-69/. Bardzo interesująca jest relacja sakramentu małżeństwa i ministeriów /s. 71-84/. Autor ukazuje najpierw fundamenty biblijne i sakramentalne ministerialności małżeńskiej, a następnie samo ministerium małżeństwa i wspólnego życia. Rozwój tego ministerium i jego swoiste dopełnienie ma miejsce w rodzinie. Oczywiście istnieje także jeszcze szersze odniesienie ministerium małżeńskiego, mianowicie do wspólnoty kościelnej oraz cywilnej. Następny rozdział poświęcony jest pokucie i powiązaniem z nią ministeriom /s. 85-94/. Także sakrament namaszczenia chorych posiada odniesienie do ministeriów, pod wpływem jednak nauki Soboru Trydenckiego problem ten - zdaniem autora - jest nieco skomplikowany /s. 95-100/.

Osobne zagadnienie stanowi Eucharystia i ministeria /s. 101-109/. R. Gerardi rozpatruje najpierw kapłaństwo powszechne w relacji do Eucharystii. Dostrzega przy tym swoistą "ministerialność Eucharystii". Wreszcie porusza także zagadnienie ministeriów laikatu "dla Eucharystii". W ostatnim rozdziale prezentuje perspektywy ku nowym zobowiązaniom laikatu wpływającym z sakramentów /s. 111-120/. Uczestnicy kapłaństwa chrzcielnego mają być przede wszystkim współpracownikami prawdy, zwłaszcza przez realizację odnoszących się do nich tytułów: Król, Kapłan, Prorok.

Na końcu książki zamieszczono dokument pastoralny Konferencji Episkopatu Włoch pt. "Ewangelizacja i ministeria" z 15 VIII 1977 /s. 121-166/. Po wykazie skrótów /s. 167/ podano informacje bibliograficzne /s. 169-178/.

Prezentowaną pracę można zaliczyć do książek z dziedziny teologii moralnej w ujęciu praktyczno-duszpasterskim. Książka "Ministeri dei laici e sacramenti" napisana jest dość przystępnie nawet dla szerszego grona odbiorców, nie zawsze w pełni przygotowanych w zakresie wykształcenia teologicznego. Autor doskonale ukazał teologiczne implikacje posługi laikatu w Kościele oraz wynikające z tego konsekwencje moralno-życiowe. Odniesienie bowiem wzajemne sakramentów i ministeriów pozwala dostrzec na nowo bardziej biblijne, a zatem życiowe myśli teologii moralnej, zwłaszcza w ujęciu św. Pawła.

Należy zwrócić uwagę na ewentualne wykorzystanie tej pracy w opracowaniach szczegółowych zagadnień teologii moralnej opartej na biblijnej idei powołania. Ukazanie bowiem realizmu powołania w jego wielorakich formach przy jednoczesnej świadomości spełniania ministeriów w kontekście sakramentów daje szansę spojrzenia w bardziej odświeżony sposób na wiele zagadnień traktowanych dość teoretycznie i mało zrozumiałych dla współczesnego czytelnika. Powołaniowa koncepcja teologii moralnej powinna sięgnąć w całości swego ujęcia do relacyjnej rzeczywistości ministeriów i sakramentów aplikowanych do wszelkich czynów moralnych w sensie negatywnym czy pozytywnym.

Ministeria laikatu oraz sakramenty w ich właściwej wewnętrznej relacji mogą stanowić także cenne inspiracje dla teologii życia wewnętrznego. Jest to dowartościowanie osobistego i świadomego zaangażowania w codziennie zdobywaną świętość typową dla określonej drogi życiowej. W tak rozumianych układach sakramenty nie stają się środkami do celu czy pomocą, lecz przybierają formę zaangażowania ministerialnego. Teologia życia wewnętrznego tak zbliżona do człowieka, zwłaszcza w czasach dzisiejszych, powinna zwrócić uwagę na ministerialno-charyzmatyczny jej charakter w poszczególnych praktycznych aplikacjach życiowych.

Poszukiwania znalezienia zwornika, czynione przez R. Gerardiego, między sakramentami a ministeriami, i to w życiu laikatu, stanowią także próbę nowego spojrzenia na tzw. sakramentologię

moralną /używając tradycyjnego określenia/. Sakramentalizm powołania wiary mającej swój początek w inicjacji chrześcijańskiej jest wyrażeniem dzieła Bożego realizowanego w człowieku z jego pełnym zaangażowaniem, a więc i z pełną odpowiedzialnością moralną. Moralność chrześcijańska mająca jeden z głównych korzeni w sakramentach tradycyjnie ujmowała je dość mechanicznie, idąc w tym zapewne za teologią dogmatyczną. Tymczasem umieszczenie ich w kontekście ministeriów nadaje całemu życiu sakramentalnemu bardziej dynamiczny i pełniejszy charakter zbawczo-moralny. Wydaje się, że nie można nawet obawiać się pewnych elementów z teologii pastoralnej czy etyki pojętej w sensie chrześcijańskim.

Zamieszczona na końcu książki bibliografia usystematyzowana według rozdziałów stanowi dużą pomoc i wskazówkę w doborze odpowiedniej lektury. W przypisach można dostrzec pewne niekonsekwencje w stosowaniu opisu bibliograficznego /por. np. s. 8, 13, 18, 22, 89, 101/. Wykaz skrótów powinien być zamieszczony na początku książki, tym bardziej, że autor korzysta z niego w tekście pracy.

Prezentowana książka R. Gerardiego stanowi dobry zbiór wielu problemów, które może w nieco zmienionej formie powinny znaleźć miejsce w teologii moralnej. Z pewnością wiele kwestii wymaga dalszych badań, niemniej pierwszy krok został zrobiony. Wartość tej pracy - jak się wydaje - polega przede wszystkim na zwróceniu uwagi na pewne prawdy teologicznomoralne znane, dostrzegane, a tylko niezbyt często ukazywane w samym wykładzie teologii moralnej.

Ks. Andrzej F. Dziuba